

A DIGITÁLIS ÓVODAPEDAGÓGUS ÉS DIGITÁLIS ESZKÖZHASZNÁLAT AZ ÓVODAI CSOPORTSZOBÁKBAN

Szerzők:

Beták Norbert (Ph.D.)
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
(Szlovákia)
Apor Vilmos Katolikus Főiskola
(Magyarország)

Szabó-Váradí Éva
Apor Vilmos Katolikus Főiskola
(Magyarország)

Első szerző e-mail címe:
nbetak@ukf.sk

Lektorok:

Libor Józsefné (Ph.D.)
Budapesti Metropolitan Egyetem
(Magyarország)

Szabó Tibor (Ph.D.)
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
(Szlovákia)

és további két anonim lektor...

Absztrakt

A hatékony digitális eszközhasználat alapvető követelményként jelenik meg mindennapjaink számos területén. A digitális technológiák, valamint a stabil és gyors internetes kapcsolat szinte már nélkülözhetetlen kellékké vált a XXI. századi ember életében. Annak következtében, hogy ez a markáns mértékű digitalizáció megtörtént és folyamatos fejlődés jellemzi, számos kérdést és megoldandó problémát is okoz – érintve többek közt a pedagógia területét és a hatékony digitális eszközhasználat kérdéskörét. Értelemszerűen az oktatásmódszertani kutatások középpontjában gyakran megjelenik a digitális eszközhasználat, hiszen nem kizárólag népszerű, de több szempontból is hatékonynak bizonyuló eszközökről van szó. Jelen tanulmányunk is illeszkedik ezen témák tag csoportjához, viszont az óvodapedagógia szemszögéből vizsgálja az összefüggéseket. S bár – Magyarországon – jelenleg az óvodai digitális eszközhasználat még nem az általános és mindennapos módszertani gyakorlat része, jövőbeni terjedése és egyáltalán illeszkedése az óvodai nevelés közegébe szinte nyilvánvaló. Főleg a 2020 elején berobbant Covid-19 világjárvány következtében vette kezdetét a digitális eszközök oktatási-fejlesztési célú széleskörű felfedezése és rohamos alkalmazása. Ettől független viszont elmondható, hogy az olyan eszközök, mint például a különböző oktatási robotok, a digitális táblagépek vagy akár interaktív táblák használata az óvodai gyakorlatban már régebbtől jelen van. Felmérésünkben a digitális eszközhasználatot vizsgáltuk meg különböző szemszögből Pest megyei óvodákban. Kérdőívek segítségével az óvodapedagógusok digitális

eszközhasználatlalt kapcsolatos szokásait és véleményét kutattunk, valamint hasonló céllal készítettünk szülői kérdőíveket is és mértük fel a szülők véleményét is. A kérdőívek kiértékelését követően összehasonlítottuk a kapott eredményeket, majd azokat szemléltetve rávilágítottunk néhány érdekes összefüggésre, meglátásra. Többek közt nagyon hasonló eredményeket kaptunk például a digitális eszközök óvodai felhasználását illetően, ugyanis úgy az óvodapedagógusok, mint a szülők véleménye alapján az ének és zenés játékok során mutatkozott javaslati szándék a felhasználást illetően. Viszonylag nagy eltérést mutatkozik azonban az idegen nyelvi fejlesztések terén – míg az óvodapedagógusok nagyobb százaléka nem ezen a területen alkalmazná az eszközöket, addig a szülők nagy része pont itt vetné be a mindennapi gyakorlatba.

Kulcsszavak: digitális eszközök, óvoda, módszertan, felmérés

Diszciplína: pedagógia

Abstract

THE DIGITAL KINDERGARTEN TEACHER

AND THE USE OF DIGITAL TOOLS IN KINDERGARTEN CLASSROOMS

The effective use of digital tools is a fundamental requirement in many areas of our daily lives. Digital technologies and a stable and fast internet connection have become almost indispensable in the life of a 21st Century person. As a consequence of this marked digitalization and its continuous evolution, it also raises a number of issues and problems to be addressed, including in the field of pedagogy and the effective use of digital tools. Understandably, the use of digital tools is often at the center of research in educational methodology, as they are not only popular but also effective in a number of ways. The present study also fits into this broad group of topics, but from the perspective of preschool pedagogy. And although – in Hungary – the use of digital tools in kindergarten is not yet part of the general and everyday methodological practice, its future expansion and its integration into the context of kindergarten education, in general, is almost obvious. It is mainly due to the Covid-19 pandemic, which exploded at the beginning of 2020, that the widespread discovery and the rapid use of digital tools for educational development purposes has begun. Independently of this, however, the use of tools such as educational robots, digital tablets, or, indeed, interactive whiteboards has been present in pre-school practice for some time. In our survey, we examined the use of digital tools from different perspectives in kindergartens in Pest County. Using questionnaires, we investigated the habits and opinions of kindergarten teachers regarding the use of digital tools, and we also conducted a questionnaire for parents with a similar objective, and measured parents' opinions. After evaluating the questionnaires, we compared the results and illustrated some interesting correlations and insights. For example, we obtained very similar results regarding the use of digital tools in kindergartens, where both teachers and parents expressed a preference for the use of

digital tools in singing and music games. However, there is a relatively large difference in the area of foreign language development - while a higher percentage of kindergarten teachers would not use the tools in this area, a large percentage of parents would use them in their daily practice.

Keywords: digital technologies, kindergarten, methodology, research

Discipline: pedagogy

Beták Norbert és Szabó-Váradai Éva (2023): A digitális óvodapedagógus és digitális eszközhasználat az óvodai csoportszobákban. *OxIPO – interdiszciplináris tudományos folyóirat*, 2023/1. 25-41. DOI 10.35405/OXIPO.2023.1.25

Bizonyossággal elmondható, hogy a mai modern óvodák eszköztárának szerves részét képezik a digitális technológiák is – éppúgy fontos módszertani kellékké váltak a különböző online felületek, mint a kézbevehető készülékek egyaránt. Nyilvánvalóan, nem minden esetben az új fejlesztésű „high-tech” oktatási roboteszközökre kell e tekintetben gondolni, hiszen egy okostábla, tablet vagy számítógép már a hazai óvodák számára sem számít újdonságnak és elérhetetlen eszköznek. Általánosságban elmondható, hogy a kisgyermek már korai életrészekben találkoznak, sőt megismerkedik a digitális világ egyes lehetőségeit és eszközeit, hiszen az otthonok, háztartások felszereltsége számos lehetőséget kínál a saját tapasztalatszerzésre. Manapság az internet világa is karnyújtásnyira elérhető a kisgyermek számára (is), de az olyan eszközök mint a táblagépek, okos televíziók, okos telefonok, oktatási- és háztartási robotok is immár sok háztartásban jelen vannak és veszik körül ez által

mindennapi életünket. Nem elképzelhetetlen szcenárió tehát, hogy az óvodáskor betöltésével az adott kisgyermek már igenis rendelkezik bizonyos minőségű „digitális felhasználói tapasztalattal”, sőt akár egyfajta igény is kialakulhat benne a digitális technológiahasználattal terén. Meg kell azonban említeni, hogy a digitális eszközhasználat – főleg gyermekkorban – kritikus szemléletet is igényel. Úgy a szülő, mint az óvoda-iskola részéről szükséges, hogy szabályozottan, megfontoltan és az oktató-nevelő célok figyelembe vétele mellett történjen a digitális eszközök alkalmazása. Mindezt nélkülözve ugyanis számos veszély és nem kívánt következmény leselkedhet a gyermekekre, fiatalokra, legyen szó többek közt a cyberbűnözés különböző típusairól, az internetes kiközösítésről, de akár bizonyos területek (pl. szocializáció, kommunikáció, mozgás, stb.) is sérülhetnek, ha a túlzott és nem megfelelő digitális eszközhasználat váltja fel az adott területek fejlesztését elősegítő egyéb tevékenységek végrehajtását.

A szülők és a pedagógusok feladata a gyermekek életkori jellemzőinek megfelelően megtanítani használni a korszerű technológiai eszközöket, hiszen ezek az eszközök meghagyják a felhasználók felelősségét a gondolkodásban, a választásban és a döntésben, tehát mindenképpen el kell sajátítani az értő és kritikus használatot.

Plowman és Stephen (2008, 2012) is bizonyítják, hogy a digitális technológiák hatékonyságáról csak abban az esetben beszélhetünk, amennyiben közösen, más, aktív tanulási módszerek mellett kerülnek alkalmazásra. Nagyon fontos hozadéka a digitális eszközök használatának az esélyegyenlőség lehetőségének a megteremtése. A digitális kultúra esélyt teremt, hiszen ha az óvodában jelen vannak az eszközök, akkor mindenki számára egyenlővé válik az ismerethez jutás és a fejlődés lehetősége, amivel az egyén és a többiek megoldásai egyenértékűek lesznek. Sőt, lehetővé válik a direkt fejlesztés is (Gyarmathy, 2019). Bartha-Kovács (2019) azonban rámutat arra, hogy az IKT eszközök használata olyan veszélyeket is rejt magában, mint a függőség könnyű kialakulása, a mozgástól való idő elvétele, melynek a gyermekek egészséges testi és lelki fejlődése szempontjából kiemelten fontos szerepe van. Ha a környezet nem ad elég lehetőséget a mozgásra és a közös tevékenységre, akkor a nehezebben érő idegrendszer nem jut elég gyakorlási lehetőséghez, és a szükséges funkciók fejlődése elmarad. Ehhez kapcsolódik Zóka Katalin (2019) megállapítása is, miszerint a digitalizáció következtében felgyorsult az információk áram-

lása, ami elkényelmesítette a befogadókat. Ennek „köszönhetően” egyre kevesebb mozgásos élményre, észlelésre épül a gyerekek gondolkodása, holott, ahogy fentebb is látható volt, az idegrendszer érzését a szenzomotoros tevékenységek, a mozgás, éneklés, zenélés, mondókázás, verselés, táncolás, a (szín)játék ösztönzi leginkább.

Az idegrendszeri hatások mellett meg kell említenünk a fiziológiai hatásokat is. A mobiltelefonok és egyéb mesterséges sugárzások, az egyre növekvő számú elektromos eszközök mágneses és elektromos teret gerjesztenek, mely hatással van az agy fejlődésére. Az agy evolúciós szempontból újabb funkciói kevésbé stabilak, mint a millió éve kialakultak, ezért a környezeti behatások ezeket erőteljesebben érintik. A megnövekedett és természetellenes terhelésekkel szemben nem mindig és nem minden egyén védelmi rendszere képes sikeresen felvenni a harcot (Gyarmathy, 2011).

Kalaš (2013) a digitális technológiákat az oktatás kontextusában úgy definiálja, mint olyan eszközöket és egyúttal folyamatokat, melyek a számítógépek és kommunikáció területét képviselik, s amelyeket a tanítás és tanulás támogatására, a kommunikációra és kollaborációra, valamint a kifejezés és alkotás eszközeként használunk fel. Továbbá, két szemszögből közelíti meg a digitális eszközöket: 1) standard szemlélet (ennek keretén belül megkülönbözteti a hardvert és szoftvert, valamint különféle kategóriáikat) és 2) célirányos szemlélet. Ez utóbbi szemlélet szerint, olyan esz-

közöket említ, melyek szolgálhatnak (v.ö.: Kalaš, Moravčík, 2012):

- kísérletezésre és felfedezésre,
- konstruálásra,
- rögzítésre,
- kommunikációra,
- szerepjátékra,
- speciális oktató-nevelő igények támogatására.

A hatékony digitális eszközhasználathoz, nem elegendő, hogy az óvodában megtalálható legyen a digitális eszköz, sőt az eszköz lehetőségeinek és alkalmazásának ismerete sem mindig elégséges. Az oktatási célú eszközhasználatban elengedhetetlen a pedagógiai és módszertani ismeretek és készségek elsajátítása és a kitűzött oktatási-nevelési célok szem előtt tartása. Általánosságban elmondható, hogy a gyermekek tanulékonyak és alapvető természetükből adódóan fogékonyak az új ismeretek iránt, ezért fontos, hogy a pedagógus magabiztos tudással és ismeretekkel rendelkezzen, s azokat hatékonyan fel is tudja használni. Amennyiben a pedagógusok nem rendelkeznek megfelelő minőségű digitális kompetenciákkal és módszertani ismeretekkel, úgy az negatív hatást eredményezhet a gyermekek fejlesztésénél és különböző egyéb következményekkel járhat. Az egyik ilyen, hogy a pedagógus szélsőségesen elítéli az óvodai/iskolai digitális eszközhasználatot, sőt gyakran magával az eszközzel is fenntartásai lesznek/vannak. Így aztán nélkülözi a digitális eszközhasználatot és nem veszi figyelembe a benne rejlő fejlesztési és egyéb más lehetőségeket.

A digitális kor kihívásai az óvodában

Napjainkban sokunk számára egyértelművé vált, hogy a tudás és az ismeretek robbanásszerű felhalmozódásának következtében megváltozik a műveltség fogalma és módosulnak az ismeretek megszerzésének és a készségek kialakításának, illetve fejlesztésének formái és módszerei is. Az oktatásban az ismeretközpontúság, az ún. „tartalomáradat” helyett a gondolkodás, a készségfejlesztés és a tanulás hatékony elsajátítása kerül a középpontba. Nehéz ugyanakkor optimális mennyiségű és minőségű műveltségről beszélni, a kulcskompetenciákra és az ún. puha készségekre (soft-skills) irányul a figyelem, valamint a statikus ismereteket felváltja a folyamatos változáshoz való rugalmas alkalmazkodás igénye.

Az oktatásban (és egyéb más területeken is) digitális forradalom zajlik, ami többek közt azt is eredményezi, hogy a digitális eszközök és azok használata egyre inkább beivódnak a mindennapi tanórai-, vagy tanórán kívüli alkalmazásba (e- és m-learninggel kapcsolatban lásd például: Mező és Psenáková, 2010). Megjelenik mindemelllett az IQ (Intelligence Quotient) és az EQ (Emotional Quotient) fogalmán túl a digitális intelligencia (DQ – Digital Quotient) is, mely nem csupán szükséges, de szinte már nélkülözhetetlen eleme számos mindennapi vagy akár speciális, különleges szakmai ismeretek igénylő tevékenységnek. A digitális intelligencia egyszerű meghatározása (Tóthné, 2020) „a digitális technológiákkal kapcsolatos új ismeretek és készségek elsajátítása és al-

kalmazása”. Ez több mint a digitális eszközök használatának képessége. Digitális intelligencia alatt értendő, hogy miért, mit, mikor tudja a digitális technológiát a hatékonyság és a kimenetek javítása érdekében helyesen alkalmazni az egyén. A digitális intelligencia nem a digitális eszközök használatáról szól az emberi képességek kizárásával, hanem inkább az emberek és a technológia viszonylagos erősségeiről (v.ö.: Mező, 2019). A digitális intelligencia 8 készségcsomagra osztható (moderniskola.hu):

1. Digitális identitás
2. Digitális egyensúly
3. Digitális magabiztosság
4. Digitális biztonság
5. Digitális érzelmi intelligencia
6. Digitális kommunikáció
7. Digitális írástudás
8. Digitális jogok

A digitális- és az érzelmi intelligencia fejlesztése kiváltképp fontos területekké váltak, s ez által az oktatással-neveléssel foglalkozó intézmények új kihívások elé lettek állítva. A digitális eszközhasználat során a mesterséges intelligencia (Artificial intelligence) alkalmazása is megjelenik (v.ö.: Mező, 2019). Sőt, több helyütt már az óvodákban is találkozunk vele a gyermekek és az óvodapedagógusok egyaránt. Az e területhez kapcsolódó, kisgyermekek körében végzett legtöbb tanulmány kimutatja, hogy a mesterséges intelligencia jelentősen javította a gyermekek mesterséges intelligenciával, számítástechnikával és robotikával kapcsolatos fogalmait, valamint egyéb készségeket, például a krea-

tivitást, az érzelemkontrollt, az együttműködésen alapuló felfedezést, az írástudást és a számítási gondolkodást is fejleszti (Artificial intelligence).

Egy óvodapedagógus számára a gyerekekkel való foglalkozás mellett a szülőkkel való kapcsolat kialakítása, megerősítése jelenti az egyik legnagyobb kihívást: sok információt kell átadni a szülőknek és keresik a leghatékonyabb megoldásokat, hogyan tegyék azt. A különböző csevegőprogramok jó megoldásnak tűnnek, de ezek magán közösségi platformokhoz tartoznak, és nem kimondottan óvodai kommunikációra lettek tervezve. Nem mellékesen ezen felületek használatával a pedagógusok és szülők magánéleti tere is keveredik (neteducatio.hu).

Az óvodára az előzőekben említetteken túl egyéb más, igencsak fontos feladatok is hárulnak. Az óvodai nevelés elengedhetetlen feladatai között szerepel az egészséges életmód kialakítása, az érzelmi, erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés, valamint az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása is. Minde mellett szükséges lenne megérteni és elfogadni a mai gyermekek digitális szükségleteit és megfelelő digitális pedagógiai módszerekkel és eszközökkel hozzájárulni a digitális kompetenciák óvodai megalapozásához és fejlesztéséhez.

A digitális eszközhasználat felmérése az óvodai csoportszobákban

A digitális eszközhasználatot egy kérdőíves kutatás segítségével mértük fel, a kérdőívek kiküldése és a válaszadás online

formában valósult meg. A felmérésnek két fő célja volt: 1) felmérni az óvodák IKT-s felszereltségét; 2) felmérni az óvodapedagógusok eszközhasználati szokásait és véleményeit. Továbbá, szerettük volna felmérni az óvodáskorú gyermekek szüleinek véleményét is a digitális eszközhasználat kapcsán. Erre a célra is fókuszált az az online kérdőív, amit a szülők számára készítettünk – szintén online formában vált elérhetővé. Jelen tanulmányunkban a kérdőíves felmérés által nyert eredmények azon részét közöljük, mely a tárgyalt témához leginkább kapcsolódik. A további eredmények és összefüggések bemutatásával egy következő írásunkban foglalkozunk.

A kérdéssort 2836 óvodai email címre küldtük ki, s a címzettekét kértük, hogy lehetőség szerint osszák meg a kérdőívet saját óvodájukban és egyben biztassák a kollégáikat a kérdések anonim megválaszolására. Az óvodák elektronikus levelezési elérhetőségét az oviabc.hu oldal segítségével nyertük, a kapcsolatfelvételre a 2021/2022-es tanév folyamán került sor. A beérkezett és kitöltött kérdőívek száma 199 volt, így ez a mennyiség képezte a részletesebb elemzésre kerülő kérdőívek halmazát (1. táblázat).

A kitöltők korosztályával szoros összefüggésben áll az óvodapedagógusi pályán eltöltött idő. Így ezt a területet is érintettük a felmérés során. Az eredmények alapján elmondható, hogy 29 % (58 fő) több mint 30 éve van a pályán, 30 % (60 fő) 21-30 éve, míg 11-20 éve a kitöltők 18 %-a (36 fő), 4-10 éve 9,5 % (19 fő), valamint a pályá-

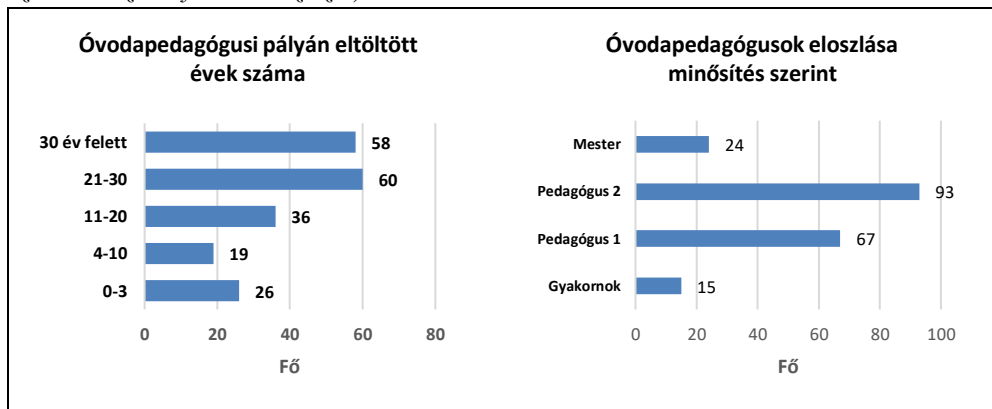
1. táblázat: A felmérésben részt vevő óvodapedagógusok eloszlása korosztály szerint (forrás: a Szerzők)

Korcsoport	Létszám (fő)
20 – 25 év között	14
26 – 35 év között	18
36 – 45 év között	32
46 – 55 év között	101
56 – 65 év között	34
<i>Összesen</i>	<i>199</i>

kezdőnek számító 0-3 éves csoportba 13 % (26 fő) sorolta magát. A pályakezdők száma itt azért magasabb, mint az az életkorból következne, mivel a 26-35-ös korosztályból 6-an még gyakornokok. Az említett adatok minden bizonnyal a pedagógusminősítéssel is összefüggenek. Értelemszerűen, mivel több a felmérésben részt vevő idősebb óvodapedagógus, többben vannak a magasabb besorolással rendelkezők is. A résztvevők közül 15 fő gyakornok, 24 fő mester, 67 fő pedagógus és 93 fő pedagógus2 besorolással rendelkezik (1. ábra).

A gyakornokok közül 1 fő 11-20 éves gyakorlattal rendelkezik, ez valószínűleg félrekattintás lehet. A mesterek közül a nagy többség már 30 éve van a pályán, közel ugyanannyian 21-30 éve. Egy fő már 11-20 év gyakorlat után megszerezte a mester fokozatot. Pedagógus1 fokozattal rendelkezők közül sokan 21-30, illetve több mint 30 éve vannak az óvodapedagógusi pályán. Ők valószínűleg a koruk miatt nem kívánnak már feljebb lépni az óvodapedagógusi ranglétrán.

1. ábra: A mintában szereplők óvodapedagógusi pályán eltöltött évek száma szerinti, illetve minősítés szerinti eloszlása (forrás: a Szerzők)

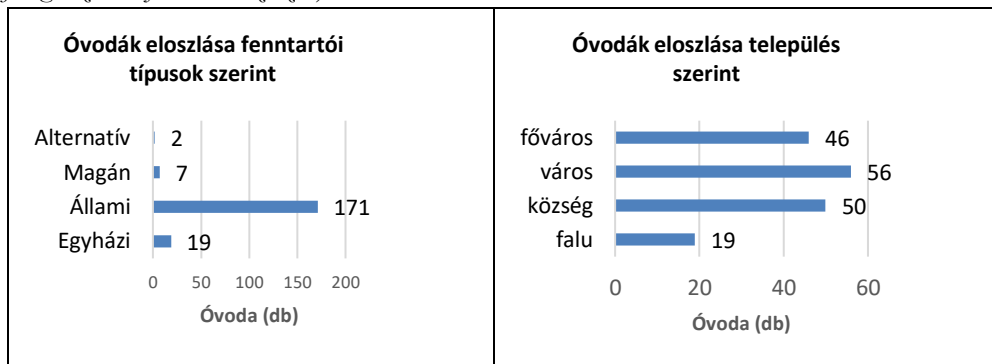
Megvizsgáltuk azt is, hogy az érintett óvodák, milyen fenntartásban működnek, ugyanis feltételezésünk alapján ez az információ befolyással lehet az óvodapedagógusok véleményére is. A kérdőívet kitöltők nagy többség önkormányzati fenntartású óvodában dolgozik (a kérdőívben állami szerepelt, hogy ne legyen esetleg félreértés). Ez 171 főt, a kitöltők 86 %-át jelenti. Egyházi óvodában 19-en (9,5 %), magán vagy alapítványi óvodában 7 fő (3,5 %), míg alternatív óvodában mindössze 2 fő (1 %) dolgozik.

Az alternatív óvodák alacsony kitöltési részvételére részben magyarázat lehet egy Waldorf óvodából kapott levél. Ebben azt a választ kaptuk, hogy a Waldorf óvodák nem használnak, és nem is fognak használni digitális eszközöket. Ezzel kapcsolatosan megvizsgáltuk a Waldorf-intézményben tanfelügyeleti ellenőrzést vagy pedagógusminősítést folytató szakértők számára készül segédanyagot (Magyar Waldorf Szö-

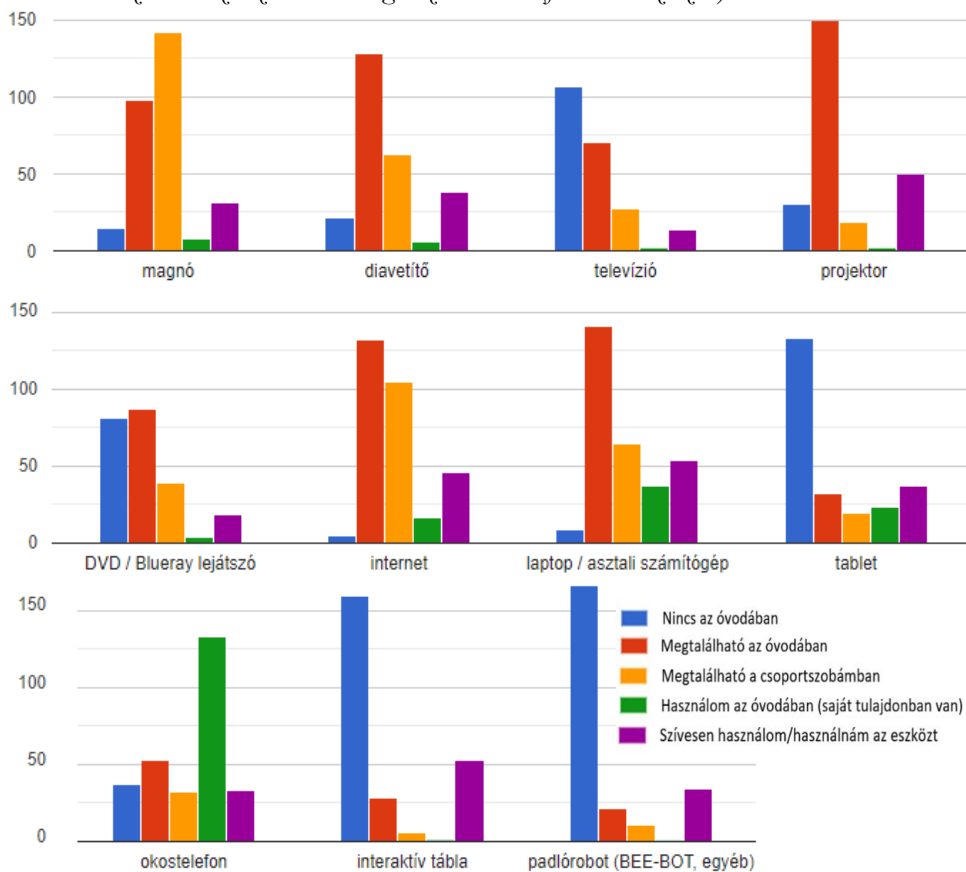
vetség, 2019). Az IKT eszközök használatára vonatkozó rész a következőképp nyilatkozik: A 3.6.-os indikátort („Ösztönzi a gyermekeket, a tanulókat a hagyományos és az info-kommunikációs eszközök célszerű, kritikus, etikus használatára a tanulás folyamatában.) sem lehet a Waldorf-óvónő munkájában a megszokott módon értelmezni, ha ő az intézmény pedagógiai programjával összhangban tevékenykedik, mert a Waldorfpedagógia kifejezetten kerüli az IKT eszközök alkalmazását az óvodáskorú gyermekek tanulási folyamatában.

A települések (2. ábra) szerinti megoszlás nagyon egyenletes eloszlású képet mutatott. A főváros, város és község 1/4-1/4 részt tesz ki, a maradékon osztozik a megyeszékhely (14%) és a falu (9,5%). Az eloszlásból arra a következtethetünk, hogy sikerült országos lefedettséget, reprezentatív felmérést készíteni.

2. ábra: A mintában szereplő óvodapedagógusok munkahelyének eloszlása a fenntartó és a település jellege szerint (forrás: a Szervezők)

3. ábra: Az IKT eszközök elérhetősége az óvodában (forrás: a Szervezők)

Az IKT eszközök elérhetősége a következő képet mutatta (3. ábra). Az óvodák leginkább magnóval vannak felszerelve: 142 válaszadó a saját csoportszobájában is tart, ezek mellett 92-en bejelölték, hogy az intézmény is rendelkezik vele. 31 fő ezt az eszközt jelölte, mint legszívesebben használt eszközt. Mindössze 15 óvoda nem rendelkezik vele, illetve 8-an használnak saját magnót. Az adatokat elemezve megvizsgáltuk, releváns lehet-e ez a két adat, de a magnó esetében nem: faluban is, fővárosban is van olyan óvoda, ahol nincs magnó, vagy saját tulajdonút használnak. A magnó népszerűsége nem véletlen, egyszerű, gyorsan hozzáférhető, hordozható, a zene pedig mindig vidámságot okoz a gyermekeknek. Igaz, CD-t, kazettát már ritkán használ az ember, de ha kicsit modernebb a lejátszó, van rajta pendrive bemenet. A diavetítő nehezebben lelhető fel a csoportszobákban, 63-an jelölték, hogy van náluk. Inkább az óvoda rendelkezik vele: 128 db. A felmérés előtt úgy gondoltuk, hogy a magnóhoz hasonló számban fordul elő, lévén, hogy reneszánszát éli. 38 fő használná is szívesen, 6-an pedig sajátot vittek az intézménybe. 22 óvodában egyáltalán nincs. A televízióknak nem látják nagy hasznát az óvodában, csak 14 fő használná szívesen. 107 óvodában nincs is, 27 csoportszobában és 70 intézményben azért megtalálható. Valószínűleg azokban az óvodákban, ahol van, nehéz mozgathatósága miatt közösségi szobában, vagy épp egy másik csoportszobában van. Meglepő

adat volt, hogy 2 fő saját tévét vitt be a munkahelyére.

Projektorból is van 2 fő, aki sajátot használ, ez mindenképpen elkötelezettséget mutat, hiszen ez is drága eszköz. Itt az látható, inkább óvoda rendelkezik vele, mint csoport, hiszen mobilitása miatt bármelyik szobába átvihető, ahol szükség van rá. Sokaknak kedvence is az eszköz: 50-en jelölték. Hátránya lehet azonban, hogy szükséges hozzá másik IKT eszköz is (laptop, számítógép). DVD/Blu-ray lejátszó, talán mert kezdenek kimenni a divatból, viszonylag sok óvodából hiányzik, ám 19-en szívesen látnák csoportjukban. Az internet felszereltség a felsorolt IKT eszközök közül a legjobb, mindössze 5 óvodában nem rendelkeznek hozzáféréssel. Érdekes, hogy 1 fővárosi, 3 megyeszékhelyi, 1 városi óvoda. Az internet ellátottság nagyon fontos, ha IKT eszközöket kíván használni az ember, üdvözlendő, hogy 132 csoportszobában elérhető. A laptop/asztali számítógép kapcsán kiemelendő, hogy erre vágnak leginkább az óvodapedagógusok (54 fő), minden más IKT eszközt kevesebben jelöltek. 37 fő saját eszközt használ, ennél csak a mobiltelefon kapott magasabb értéket. Tablettel viszont 133 óvoda nem rendelkezik, bár 37-en használnák szívesen, sőt 22-en sajátot alkalmaznak. Valószínű, hogy a mobiltelefon kiváltja. Az okostelefonok saját tulajdonban jelennek meg, 133-an használják.

Az interaktív tábla a második legnépszerűbb vágy: 53 fő jelölte meg, így közvetlenül a számítógép után áll. Ehhez

képest 160 óvodában nem található meg, és mindössze 6 csoportszobának tartozik a berendezési tárgyai közé. Valószínűleg drága ára miatt.

A padlórobot, mely a felsoroltak közül a legújabb konstrukció, a legkevésbé elterjedt, mindössze 22 óvodában, illetve 11 csoportszobában található meg. Az óvodapedagógusok ezt az eszközt is szívesen használnák, 34-en jelölték meg.

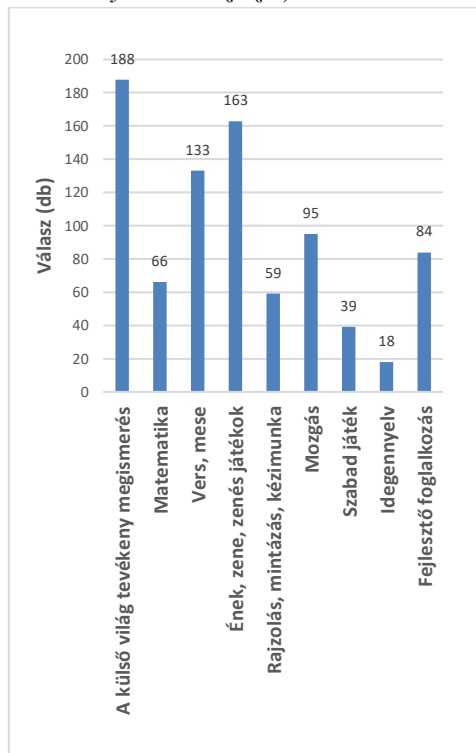
Összességében elmondható, hogy intézményi szinten a projektor, a számítógép és a diavetítő jelenik meg (az internetet nem számítva), míg a csoportszobában a magnó, számítógép, diavetítő hármassal. A leginkább vágyott IKT eszközök a számítógép, interaktív tábla és a projektor. Érdekes, hogy az interaktív tábla használatához a másik két eszköz elengedhetetlen.

Érdekes információkhoz jutottunk annak kapcsán, hogy milyen tevékenységek-nél használnak az óvodapedagógusok IKT eszközöket (4. ábra).

Legtöbbször a külső világ tevékeny megismerésére szavaztak. Valóban hasznos lehet, hiszen nem tudnak a csoporttal minden témát a szabadban megvitatni, de az IKT eszközök segítségével a csoportszoba számára bemutatathatók olyan fogalmak, jelenségek is, melyek nélkülük nem, vagy csupán nagyon nehézkes módon.

A leggyakrabban említett területek között jelent meg az ének, zene, valamint a vers és mese területe. A digitális eszközök számos lehetőséget nyújtanak e téren, nem kizárólag az óvodapedagógus tevékenységére (például éneklésre) kell gondolni,

4. ábra: A digitális eszközök felhasználása az óvodában (forrás: a Szervezők)

hanem például felolvasott mesét is lehet használni, vagy mesealakok felhasználásával új, tanító szándékú történetet kreálni.

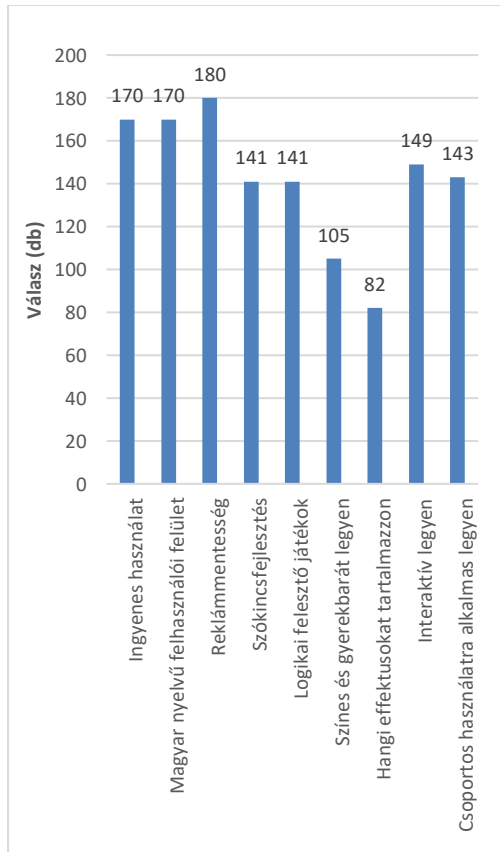
Az idegen nyelv tanításának utolsó helyezése szintén meglepő, hiszen a különböző programok segítségével remekül lehet gyakoroltatni az idegen szavakat, vagy akár más fejlesztő tevékenységet is elvégezni. Felmerülhet továbbá e tekintetben a kérdés, hogy a jelenség oka nem abban rejlik-e, hogy maguk a megkérdezettek sem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel a területen.

A digitális eszközök irányába támasztott elvárások tekintetében (5. ábra) a következő eredmények mutatkoznak: a reklámentesség 180 fő számára-, míg a magyar nyelv és ingyenesség 170-170 fő számára volt igencsak fontos jelentőségű. Fontos szempont még az interaktivitás (149 fő), a csoportos használat lehetősége (143 fő), a fejlesztő-felhasználás (141 fő), de a tematikához való illeszkedést is sokan jelölték (138 fő). Látható tehát, hogy a praktikum,

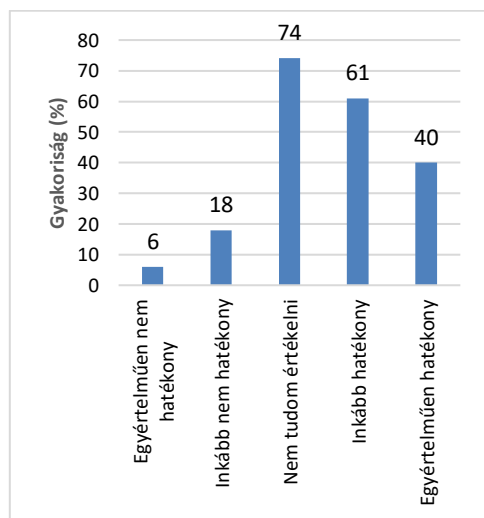
a gyakorlathoz illeszkedő felhasználási közeg jelenléte az egyik jelentős elvárás és alapfeltétel.

Az utolsó kérdés, mellyel e tekintetben foglalkozunk egy értékelési skála kontextusában méri fel az óvodapedagógusok véleményét (6. ábra). A digitális eszközök óvodai hatékonyságára vonatkozó kérdésnél 5-ös skálán kellett kiválasztaniuk a megkérdézettnek, hogy mennyire tartják hatékonynak az IKT eszközök használatát.

5. ábra: Elvárások a digitális eszközökkel kapcsolatban (forrás: a Szerzők)

6. ábra: Digitális eszközök hatékonysága az óvodapedagógusok szerint (forrás: a Szerzők)

A válaszadók 6 %-a szerint a digitális eszközök nem teszik hatékonnyá a munkát, 40 % szerint viszont egyértelmű a hatékonyság. E tekintetben meg kell említenünk azt, amire már az előbbieken is utaltunk, tehát, hogy önmagukban a digitális eszközök tényleg nem elegendőek

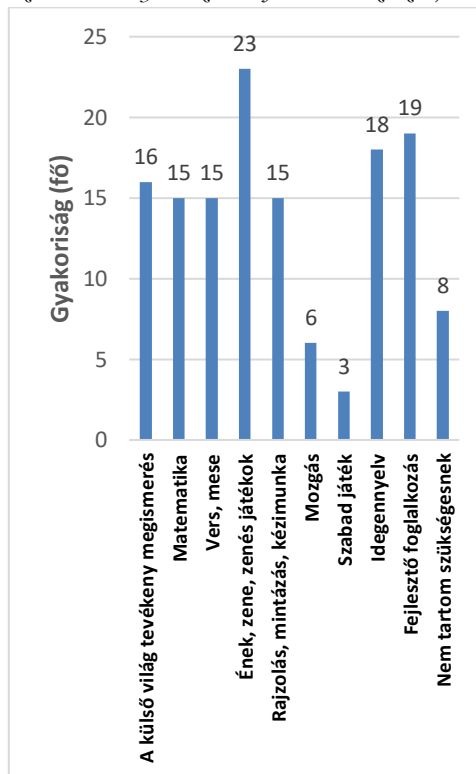
a hatékony munkavégzéshez – tanításhoz, neveléshez. Szükséges ugyanis az illeszkedő aktív, tanítási-tanulási környezet, a megfelelő módszertan elsajátítása és magabiztos, színvonalas használata.

Szülői vélemények felmérése

A felmérés során a szülők véleményére is kíváncsiak voltunk, így egy másik – ám több kérdésben hasonló – kérdőívet állítottunk össze és osztottunk meg a Facebook közösségi platform felületén. Az előző kérdőívhez hasonlóan itt is csupán néhány, a témához szorosan kapcsolódó eredményt közlünk. Az online, anonim kérdőívet 118 szülő töltötte ki, így ezen adatok szolgálták a szülői véleményfelmérés alapjául. A kitöltők korosztályát tekintve elmondható, hogy nagyrészt az a 36-45 év közötti korosztály (44,1 %) töltötte ki, akinek óvodáskorú gyermeke van. A válaszadók túlnyomó többsége nő (91,5 %) volt, főképp a fővárosi, tehát budapesti (56,8 %) lakhellyel rendelkező személyek választ kaptuk meg, de megyeszékhelyeken és egyéb városokban élő személyek létszáma (33 %) is magasnak mondható. A végzettséget tekintve a válaszadók java része diplomás (58,5 %), de legalább érettségivel (33,9 %) rendelkező személy.

A digitális eszközhasználatot érintő kérdések közül a szülői véleményfelmérésben az első, amellyel foglalkozunk, magát az eszközök használati területét térképezi fel (7. ábra).

7. ábra: Digitális eszközök felhasználása a szülői vélemények szerint (forrás: a Szexzők)

A beküldött szülői válaszok alapján a digitális eszközöknek az óvodában leginkább az ének, zene és énekes játékok terén lehet jelentősége (65,7 %), hasonlóan magas érték jött ki az óvodapedagógusok véleménye alapján is (82 %). Viszont, az óvodapedagógusok esetében az első helyre a Külső világ tevékeny megismerése került (94 %), míg a szülők véleménye alapján az érintett terület a negyedik pozícióban található a felhasználási területek kontextusában. Érdekes továbbá az Idegennyelv fejlesztésének területe, mely az óvoda-

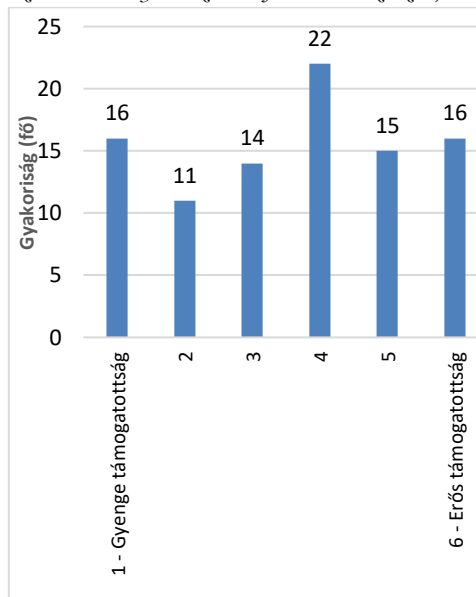
pedagógusok véleménye alapján a legkevésbé releváns a digitális eszközhasználatot illetően, míg a szülők a harmadik legfontosabb olyan területnek tartják, amelyen érdemes digitális eszközöket bevonni.

Az óvodai digitális eszközök használatának támogatásával kapcsolatban is tettünk fel kérdést az érintett szülőknek. Azt kívántuk felmérni, hogy a szülők milyen mértékben támogatnák/támogatják a digitális eszközhasználatot az óvodai nevelésben. A felmérésnél egy 6 pontból álló skálát használtunk, amelynél az 1-es szint jelöli a legkisebb támogatottságot, míg a 6-os szint a legmagasabbat. A felmérésből kiderült, hogy a szülők véleménye e tekintetben eléggé megoszlik és a skála mindkét pólusának irányába eltolódik. A 8. ábrából kitűnik, hogy a válaszadók közül a többség (53 szülő) vélekedik úgy, hogy támogatja/támogatná a digitális eszközhasználatot az óvodában, míg 41 szülő inkább nem támogatja/támogatná, hogy digitális eszközöket használjanak a gyerekek az óvodában. E tekintetben érdemes megjegyezni, hogy a bizonytalanság abból is fakadhat, hogy a szülő esetlegesen nincs tisztában azzal, milyen digitális eszközről van/lenne szó, milyen módszer alapján történne a felhasználás és ez milyen pozitív hatásokat eredményezhet a gyermekek fejlődésében.

Konklúziók

A digitális technológiák folyamatosan bővülő és fejlődő eszköztára nagyon sok újdonságot, felfedezésre váró lehetőséget és kihívást tartogat a jövő számára. Az ó-

8. ábra: Digitális eszközök támogatottsága a szülői vélemények szerint (forrás: a Szerezők)

vodapedagógusok szerepe a digitális készségek kialakításában, megalapozásában nagyon fontos szerepet kap a jelenben, és az elkövetkezendő időszakban minden bizonnyal még erőteljesebbé válik. Nélkülözhetetlen e tekintetben az óvodapedagógusok kellő digitális felkészültsége, amely magába foglalja nem csupán a digitális eszközök használatának elsajátítását, de ugyanakkor azok nevelés és fejlesztés területén történő hatékony felhasználását is. Nyilvánvalóan az óvodák felszereltsége és egyáltalán hozzáállása az érintett témához is merően változhat, s ezek nagyban befolyásolhatják többek közt az óvodapedagógus viszonyulását a digitális eszközhasználatához, mint akár azt, hogy egy-

általán hozzájut-e az óvodapedagógus az adott digitális eszközhöz saját munkahelyén.

Felmérésünk fő célja az óvodai csoportszobákban történő digitális eszközhasználat feltérképezésére volt, de minde mellett foglalkoztunk az óvodáskorú gyermekek szüleinek véleményfelmérésével is. A digitális eszközhasználat terén különböző nézetkülönbségekre, véleményekre sikerült rávilágítanunk, de ugyanakkor nyilvánvaló vált az is, hogy a digitális eszközhasználatról a megkérdezett csoportoknak markáns elképzelése van – leginkább azok felhasználási területét illetően. Mindenképp érdemes megemlíteni azonban azt is, hogy míg a gyermekek otthoni, digitális eszközhasználatát gyakran elfogadott és hétköznapi tevékenységnek viszonyult, úgy az óvodai digitális eszközhasználat már inkább kritikus és vitatott megközelítést kap.

Az elvégzett felmérések nem reprezentatívak, így nem lehet az eredményeket általánosságban vonatkoztatni egyik érintett csoportra sem. Viszont a tanulmányban található véleményekkel, állításokkal gyakran a hétköznapiakban is találkozhatunk, ami arra enged következtetni, hogy érdemes lenne körültekintőbben és még részletesebben foglalkozni a témával, hiszen sokakat foglalkoztató és érintő területről van szó.

Rausch és Pásztor (2021) rávilágít arra, hogy a hazai és a nemzetközi kutatások is megmutatták, hogy a digitális technológia óvodai alkalmazásának legfontosabb szereplői az óvodapedagógusok. Nekik kell

megtervezni az egymásra épülő foglalkozásokat, amelyekbe úgy kell integrálniuk a digitális technológiát, hogy az minél hatékonyabb legyen. Várhatóan ők fogják kezelni és karbantartani csoportjuk digitális eszközeit, amelyekre ők fognak pedagógiai céljaik mentén válogatni az elérhető alkalmazások, fejlesztőprogramok tucatjaiból. Ők fogják felvenni a diagnosztikus tesztek, majd pedig kezelni, értelmezni és felhasználni a mérési eredményeket. Összességében tehát felértékelődik az óvodapedagógusok digitális kompetenciája, mivel az ő felelősségük a gyermekek számára olyan környezetet teremteni, amelyben biztonságban, motiváltan tudnak fejlődni a különféle digitális és hagyományos eszközök és játékok együttes használatával.

Irodalom

- Bartha Enikő és Kovács Noémi (2019): A digitális eszközök használata a mozgásos tevékenységekben – élménypedagógia a mozgásban In: Fehér Á. – Megyeriné Runyó A. (szerk.): *A digitális világ hatása a gyermekekre* A BRUNSZVIK TERÉZ SZAKMAI NAPOK keretében szervezett III. Nemzetközi Kiszermek-nevelési Konferencia kötete Vác.
- Beták Norbert (2019): A robotika, mint a 21. századi készségek fejlesztésének eszköze. *Pedagógiai változások – a változás pedagógiája*. pp. 491-498
- Beták Norbert és Szabó Tibor (2020): Térszemlélet-fejlesztést segítő foglalkozások Lego eszközök

- segítségével. *OxIPO – interdiszciplináris tudományos folyóirat*, 2020/4, 71-81. doi: [10.35405/OXIPO.2020.4.71](https://doi.org/10.35405/OXIPO.2020.4.71)
- Farkas Bertalan Péter (2018): Hogyan épül fel a digitális intelligencia? A TÉR/IDŐ blog most bemutatja... In: *modern iskola*. Letöltés: 2023. 02. 01. URL: <https://moderniskola.hu/2018/02/hogyan-epul-fel-digitalis-intelligencia/>
- Fáyáné Dombi Alice, Hódi Ágnes és Kiss Renáta (2016). IKT az óvodában: kihívások és lehetőségek. *Magyar Pedagógia*. 116. évf. 1. szám 91-117. DOI: [10.17670/MPed.2016.1.91](https://doi.org/10.17670/MPed.2016.1.91)
- Gyarmathy Éva (2011): *A digitális kor és a sajátos nevelési igényű tehetség*. Letöltés: 2023. 01. 22.. URL: http://www.diszlexia.hu/GyarmathyF_ordulopont.pdf.
- Gyarmathy Éva (2019): Stabilitás a mobilitásban. In: Fehér Á. – Megyeriné Runyó A. (szerk.): *A digitális világ hatása a gyermekekre A BRUNSZVIK TERÉZ SZAKMAI NAPOK keretében szervezett III. Nemzetközi Kísérletek-nevelési Konferencia kötet*e Vác.
- Jiahong Su & Weipeng Yang (2022). Artificial intelligence in early childhood education: A scoping review. In: *Computers and Education: Artificial Intelligence 3*. Letöltés: 2023. 01. 22.. URL: <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100049>.
- Kalaš, Ivan & Moravčík, Milan (2012). *Digitálne technológie v materskej škole*. Metodicko-pedagógické centrum. ISBN 978-80-8052-461-6.
- Magyar Waldorf Szövetség (2019): *Segédanyag. Waldorf intézményben tanfelügyeleti ellenőrzést vagy pedagógusminősítést folytató szakértők számára*. Letöltés: 2023. 02. 01. URL: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/sajatoldal/Segedanyag_szakertoknek_Waldorf_2019.06.pdf
- Mező Ferenc (2019): Interdiszciplináris kapcsolódási lehetőségek a mesterséges intelligenciára irányuló cél-, eszköz- és hatásorientált kutatáshoz. *Mesterséges intelligencia – interdiszciplináris folyóirat*, I. évf. 2019/1. szám. 9–29. doi: [10.35406/MI.2019.1.9](https://doi.org/10.35406/MI.2019.1.9)
- Mező, Ferenc & Psenáková, Ildikó (2010): Measuring and development of cognitive abilities of Guilford's SoI-Theory by E- and M-learning. In: Zuzana, Nagyová-Lehocká (szerk.) *Collection of Psychological Studies*. Nitra (Slovakia): Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Central European Studies.pp. 27-31.
- NETEDUCATIO (2022): *A digitális biztonság az óvodában*. Letöltés: 2023. 02. 01. URL: <https://neteducatio.hu/digitalis-biztonsag/>
- Plowman, Lydia; McPake Joanna & Stephen Christine (2008): Just picking it up? Young children learning with technology at home. *Cambridge Journal of Education* 2008. 38(3). 303–319.

- Plowman Lydia, Stevenson Olivia & Stephen Christine (2012): Preschool children's learning with technology at home. *Computers & Education* 2012. 59(1). 30–37.
- Rausch Attila és Pásztor Attila (2021): Mobil eszközök az óvodában: A digitális technológiával támogatott értékelés és fejlesztés lehetőségei. *Neveléstudomány*, 9(3), 5–17. Doi: [10.21549/NTNY.33.2021.2.1](https://doi.org/10.21549/NTNY.33.2021.2.1)
- Tóthné Parázsó Lenke (2020): Digitális intelligencia – készségek a sikeres digitális élethez. In: *A kultúráváltás hatása az egyéni kompetenciákra: a digitális kompetencia modelljei*. Eszterházy Károly Egyetem Líceum Kiadó, Eger, pp. 106-118. ISBN 978-963-496-160-4 (Print) 978-963-496-161-1 (Online)
- Zóka Katalin (2019): A világ befogadásának változásai kisgyermekkorban. In: Fehér Á. és Megyeriné Runyó A. (szerk.): *A digitális világ hatása a gyermekekre A BRUNSZVIK TERÉZ SZAKMAI NAPOK keretében szervezett III. Nemzetközi Kisgyermek-nevelési Konferencia kötete* Vác.